

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічної та соціальної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з навчальної роботи
Володимир ПАСЬКО
«28» _____ 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЇ ПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ**

для студентів

галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
спеціальність С6 Географія та регіональні студії
освітній рівень магістр
освітня програма Урбаністика та регіональний розвиток
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2025/2026
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	6
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі:

ПРОВОТАР Наталія, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, доцент

АНІСІМОВ Олександр, аспірант кафедри економічної та соціальної географії

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.

КИЇВ – 2025

Розробник: Провотар Наталія Іванівна, кандидат географічних наук, доцент
кафедри економічної та соціальної географії, доцент

ЗАТВЕРДЖЕНО

«19» 06 2025 року

Завідувач кафедри економічної та соціальної
географії

 професор Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол 12 від 19 червня 2025 року

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол № 7 від 27 серпня 2025 року

Голова науково-методичної комісії доцент Наталія КОРОГОДА

«27» 08 2025 року

ВСТУП

Мета дисципліни – сформувати у студентів здатність розв’язувати складні задачі та проблеми сталого розвитку міст і регіонів з використанням сучасних теорій просторової організації, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері міського і регіонального розвитку та оптимізації просторової організації, проводити дослідження та здійснювати інновації за невизначених умов і вимог.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни.

Для успішного оволодіння знаннями з дисципліни «Теорії просторової організації» студенти повинні:

мати базові знання теоретичних та методичних основ суспільної географії;

вміти аналізувати соціально-економічні процеси в суспільстві, виявляти їх особливості, причини та оцінювати наслідки економічних, соціальних та екологічних проблем у містах і регіонах;

володіти сучасними кількісними і якісними методами досліджень, вміти їх застосовувати у науково-дослідницькій діяльності.

3. Анотація навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Теорії просторової організації» є складовою освітньо-наукової програми «Урбаністика та регіональний розвиток» підготовки фахівців за освітнім рівнем «магістр» у галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини за спеціальністю С6 Географія та регіональні студії. Дисципліна «Теорії просторової організації» є обов’язковою і викладається студентам у 1 семестрі в обсязі 6 кредитів ECTS. Дана навчальна дисципліна присвячена вивченню сучасних теорій і концепцій просторової організації, зокрема регіоналізації простору, поляризації простору, кластерно-мережевої організації простору та перцепції простору.

4. Завдання (навчальні цілі) вивчення дисципліни:

- ▶ ознайомлення студентів із сучасними теоріями і концепціями просторової організації (ЗК01);
- ▶ формування у студентів вмінь застосовувати сучасні знання теорій і концепцій просторової організації для дослідження просторових (територіальних) відношень та взаємодії на глобальному, регіональному та локальному рівнях (СК01, СК03);
- ▶ формування у студентів вмінь оцінювати фактори, що впливають на економічну, соціальну, культурну та політичну динаміку на різних рівнях просторової організації суспільства (СК04);
- ▶ формування у студентів здатності ідентифікувати, аналізувати та пояснювати просторові взаємозв’язки, тенденції розвитку просторових процесів і явищ, просторові трансформації (СК06).

4. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)	Форми викладання і	Методи оцінювання та	Відсоток у підсумковій

Код	Результат навчання	навчання	пороговий критерій оцінювання	оцінці з дисципліни
1	Знати сучасні теорії та концепції просторової організації, зокрема:			
1.1	сутність просторової організації, просторового розвитку;	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>	<i>Відповіді та доповнення на семінарських заняттях, виконання творчих індивідуальних робіт, тематичні контрольні роботи, іспит</i>	<i>До 40%</i>
1.2	індикатори та чинники просторової організації та просторового розвитку;	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>		
1.3	полімасштабність просторового розвитку; теорії регіоналізації простору;	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>		
1.4	комплексність просторового розвитку; теорії і концепції кластерно-мережевої організації простору;	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>		
1.5	нерівномірність просторового розвитку; теорії та концепції поляризації простору;	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>		
1.6	суб'єктивність сприйняття простору; концепції перцепції простору;	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>		
1.7	суспільно-просторова нерівність регіонального розвитку.	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>		
2	Застосовувати теоретичні фахові знання у практичних ситуаціях, зокрема:			
2.1	застосовувати на практиці методичні основи сучасних теорій і концепцій просторової організації;	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>	<i>Відповіді та доповнення на семінарських заняттях, виконання творчих індивідуальних робіт, тематичні контрольні роботи,</i>	<i>До 40%</i>
2.2	оцінювати нерівномірність просторового розвитку міст та регіонів;	<i>Лекція, семінарські заняття, самостійна робота</i>		
2.3	оцінювати комплексність просторового розвитку міст та регіонів;	<i>Лекція, семінарські заняття, самостійна робота</i>		
2.4	розробляти стратегії розвитку міст та	<i>Лекції,</i>		

	регіонів з використанням засад сучасних теорій та концепцій просторового розвитку.	<i>семінарські заняття, самостійна робота</i>	<i>іспит</i>	
3.	Комунікація			
3.1	вироблення у студентів комунікативних навичок спілкування з фахівцями та експертами з просторового розвитку міст і регіонів, у тому числі в міжнародному контексті, пошуку компромісних рішень.	<i>Семінарські заняття, вирішення конкретних задач та ситуацій</i>	<i>Відповіді та доповнення на семінарських заняттях, презентація індивідуальних творчих завдань, іспит</i>	<i>До 10%</i>
4. Автономність та відповідальність				
4.1	розуміння особистої відповідальності за професійні та управлінські рішення у сфері просторового розвитку міст та регіонів, управління регіональним розвитком.	<i>Семінарські заняття, дискусія, вирішення конкретних задач та ситуацій</i>	<i>Відповіді та доповнення на семінарських заняттях, виконання індивідуальних творчих завдань, тематичні контрольні роботи, іспит</i>	<i>До 10%</i>

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни							
Програмні результати навчання	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7
Розуміти сучасні теорії та концепції географії та регіональних студій, а також дотичних напрямів (зокрема, соціології, екології), застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження та інтерпретації просторових процесів і явищ (ПРН01)	+	+	+	+	+	+	+
Здійснювати дослідження просторових взаємозв'язків, виявляти тенденції у географічних даних, особливості розвитку просторових процесів і явищ, просторових трансформацій у складних і непередбачуваних умовах, оцінювати фактори, розробляти відповідні прогнози, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки із застосуванням навичок комплексного просторового та абстрактного мислення (ПРН08)							

Результати навчання дисципліни						
Програмні результати навчання	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	4.1
Розуміти сучасні теорії та концепції географії та регіональних студій, а також дотичних напрямів (зокрема, соціології, екології), застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження та інтерпретації просторових процесів і явищ (ПРН01)	+	+	+	+		+
Здійснювати дослідження просторових взаємозв'язків,	+	+	+	+	+	+

виявляти тенденції у географічних даних, особливості розвитку просторових процесів і явищ, просторових трансформацій у складних і непередбачуваних умовах, оцінювати фактори, розробляти відповідні прогнози, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки із застосуванням навичок комплексного просторового та абстрактного мислення (ПРН08)						

7. Схема формування оцінки:

Рівень досягнення запланованих результатів навчання визначається за результатами виступів на семінарах, виконання індивідуальних творчих завдань, написання письмових тематичних контрольних робіт, іспиту.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

результати навчання – 1.1 – 1.7 (знання) – до 40%;

результати навчання – 2.1-2.4 (вміння) – до 40%;

результати навчання – 3.1 (комунікація) – до 10%;

результати навчання – 4.1 (автономність та відповідальність) – до 10%.

7.1. Форми оцінювання студентів

У курсі передбачено 2 змістові частини. Заняття проводяться у формі лекцій та семінарських занять. Завершується дисципліна іспитом.

Семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні роботи на семінарських заняттях, виконанні творчих індивідуальних завдань та написанні тематичних контрольних робіт.

Організація оцінювання: Робота на семінарських заняттях оцінюється по виконанню, відповідно до графіка проведення семінарських занять. Тематичні контрольні роботи проводяться у тестовій формі.

Умови допуску до іспиту: рекомендований мінімум для допуску до іспиту – 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів (*рекомендований мінімум*) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання есе, рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться в письмовому форматі. Максимальна кількість балів під час іспиту – 40, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 (*60% максимальної кількості балів, відведених на іспит*).

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Шкала відповідності оцінок

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою
Відмінно	90-100
Добре	75-89
Задовільно	60-74
Незадовільно	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин		
	лекції	семінарські заняття	самостійна робота
Змістова частина 1. Сучасні концепції регіоналізації та поляризації простору			
<i>Тема 1.</i> Концептуалізація просторового розвитку.	2	2	10
<i>Тема 2.</i> Полімасштабність просторового розвитку. Концепції регіоналізації простору.	6	2	28
<i>Тема 3.</i> Комплексність просторового розвитку. Концепції кластерно-мережевої організації простору.	6	3	27
Змістова частина 2. Сучасні концепції нерівномірності просторового розвитку та перцепції простору			
<i>Тема 4.</i> Нерівномірність просторового розвитку. Концепції поляризації простору.	6	3	27
<i>Тема 5.</i> Суб'єктивність сприйняття простору. Концепції перцепції простору.	6	3	28
<i>Тема 6.</i> Суспільно-просторова нерівність регіонального розвитку.	2	1	15
Всього	28	14	135

Загальний обсяг – **180 год.**, в тому числі:

лекції – **28 год.**

семінарські заняття – **14 год.**

консультації – **3 год.**

самостійна робота – **135 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Шаблій О.І. Основи суспільної географії: Підручник. Львів, 2012. 296 с.
2. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева (Провотар) Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація: Монографія. Київ, 2014. 132 с.
3. Мезенцева (Провотар) Н.І., Мезенцев К.В. Науково-дослідницький практикум з суспільної географії: Навчально-методичне видання. Київ, 2014. 47 с.
4. Формування метрополісних регіонів України: досвід Києва: Монографія / за ред. Г. Підгрушного та Н. Провотар. Київ, 2023. 209 с.

Додаткова:

1. Барановський М.О. Наукові засади суспільно-географічного вивчення сільських депресивних територій України. Ніжин, 2009. 396 с.
2. Гродзинський М.Д. Безрегіональність. Київський географічний щорічник, 2003, Вип. 3. С. 138-146.
3. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація: Монографія. Київ, 2009. 346 с.
4. Запотоцький С.П. Регіональна конкурентоспроможність: Суспільно-географічні засади формування: Монографія. Київ, 2012. 424 с.
5. Маруняк Є.О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України. Київ, 2007. 224 с.
6. Мезенцев К.В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: Монографія. Київ, 2005. 253 с.
7. Немець К.А., Немець Л.М. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі: Монографія. Харків, 2013. 225 с.
8. Олійник Я.Б., Гнатюк О.М. Територіальна ідентичність населення Подільського регіону: Монографія. Київ, 2017. 223 с.
9. Пилипенко І.О. Суспільно-географічна периферія: концепція, параметризація і делімітація: Монографія. Херсон, 2015. 264 с.
10. Підгрушний Г.П. Промисловість і регіональний розвиток України: Монографія. Київ, 2009. 300 с.
11. Підгрушний Г.П., Провотар Н.І., Дудін В.С. Просторові особливості розвитку Київського метрополісного регіону: виміри поліцентричності. Український географічний журнал. 2023. № 1. С. 23-34.
12. Регіональна економіка: Навчальний посібник / За ред. Я.Б. Олійника. Київ, 2008. 444 с.
13. Регіональна економіка: Навчальний посібник / За ред. І.В. Тараненко. Київ, 2013. 305 с.
14. Савченко В. Ф. Регіональна економіка: Навчальний посібник. Київ, 2012. 339 с.
15. Смаль В.В. Трансформація господарства постіндустріальних країн: наукові засади суспільно-географічного дослідження. Київ, 2011. 370 с.
16. Сонько С.П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми: Монографія. Київ, 2003. 287 с.
17. Соціальна географія: Підручник. За ред. Л. Немець, К. Мезенцева. Київ, 2019. 304 с.
18. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Навчальний посібник. Одеса, 2001. 560 с.
19. Флорида Р. Номо creatives. Як новий клас завойовує світ. Київ, 2018. 432 с.
20. Флорида Р. Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасними. Київ, 2019. 320 с.
21. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії: Монографія. Львів, 2001. 744 с.
22. Florida R. Cities and the creative class. New-York-London: Routledge. 2001. 198 p.

23. Harvey D. Spaces of neoliberalization: towards a theory of uneven geographical development. Hettner-Lectures 2004. Vol. 8. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag, 2005. 132 p.
24. Perroux F. Note on the Concept of Growth Poles. *Regional Economics: Theory and Practice*. NY: The Free Press, 1970. P. 93-103.
25. Porter M.E. Clusters and competition: new agendas for companies, governments and institutions. *On Competition* / Ed. by Porter M.E. Boston: Harvard Business School Press. 1998. P. 197-287.
26. Sassen S. *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton, NJ: Princeton University Press. 1991. 412 p.
27. Sassen S. Reading the city in a global digital age: The limits of topographic representation. *Cities in Globalization: Practices, policies and theories* / Ed. by Taylor P.J., Derudder B., Saey P., Witlox F. London: Routledge. 2007. P. 13-248.
28. Scott A.J. (ed.) *Global City-Regions: Trends, Theory, Policy*. Oxford: Oxford University Press. 2001. 488 p.
29. Taylor P.J. *World City Network: Global Urban Analysis*. London: Routledge. 2004. 241 p.